

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

1973 ЧЫЛ—ШАЛЫПЧЫ АЖЫЛ-ИШТИН ЧЫЛЫ

БИСТИ УЛАМ СОРУК КИИРДИ

— «1973 чылдың улус ажыл-агый планын хуусаа бетинде күүседир дээш улутпунуң, түдүгнүң болгаш транспорт-ажылдакчыларын Бүгү-эвилел социалисттик чарымын калбартып дугайында» СЭКП ТН-ның, ССРЗ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң, ВЦСПС-тиң болгаш ВЛКСМ ТН-ның доктаалы бистериң — республика типографиязының бүгү ажылчынарын улам сорук кириди. Бистиң типографиямыс — коммунисттик күш-ажылдың хоочун бүдүрүлгези болгай. Ында аңгы-аңгы цехтерде бригадалар бүрүзү социалисттик чарыштыг, тус-тузунда хүлээлгелерин амылдап турар.

Чая доктаал — бистиң ажылымыска, чарыкчымыска улам идиштиг болгаш бистиң хей-ээт кириди. Уң доктаалда: «Бүдүрүлгелериниң иштинге-даа, адырның хемчээлинге-даа, а ол ышкаш төрөлдөшкөн болгаш холушкан бүдүрүлгелериниң база организацилаларының аразында-даа, амылчыларның, бригадаларның, участоктарның болгаш цехтериниң социалисттик чары-

жын сайыраңгайжыдарыңча онза кичээлгеин салыр» деп, билип турары ажыл-агыйыңа чаа өзү, чогадыкчы чорук-биле көөрүн, аңза социалисттик чарышты билдирген организастаарын, оң түңнелин ой-шаанда үндүрерин даандырып турар. Ынчангаш бистиң бүдүрүлгениң бүгү амылчынары, инженер-техниктери мурнуушта салдырган сорулгаларынызымаккай күүседип, тоску беш чылдың шийтирлиг үшкү чылында социалисттик чарыштың мурнуу оодурунга кирип, бүдүрүп турар үлөөсине улам эз-харыскалгалыг болуп бис — деп, типографияның өрүлгө цегиниң мастери Владимир Борисович Рачковский чугаалап турар.

ЧУРУКТА: республика типографиязынга 28 чыл амылдап илген, коммунисттик күш-ажылдың шалыпчысы, мастер — В. Б. РАЧКОВСКИЙ ажыл үезинде.

П. ГОЛЬЦОВТУК фотоз.

БҮЗҮРЕЛДИГ БАЗЫМ-БИЛЕ

Кымылдың туулубу заводу республика наймысалында болгаш Тывада мурнакчы бүдүрүлгелериниң бирээзи. Запод юбилейлиг 1972 чылда күрүе планын ийи ай бурунгаар күүсеткен болгаш социалисттик хүлээлгелериниң кол-кол негелдери чедишкенин боттандырган. Чедишкенин үндөзүн болза, бүдүрүлгө күчүлдерин долу ажылгаар, күш-ажылдың бүдүрүлгүлүү бедилер талазы-биле организастиктиг хемчеглерин амыр, оларын боттанышкынын хүн бүрүнүң контролонга тургузар дээш заводта партия организацилалы, администрация бүгү эвөлөрүнүн ажыл-чорудулгалыг иштериниң келерин билер.

Деминг күженишкени талас барбаан. Соалгу ийи-үш чылдарда Кымылдың туулубу заводу бүдүрүлгө планын чедишкенин күүседип, социалисттик чарышка уда-дараа тилекчи болуп келген. Эрткен чылын 1 млн. 79 муң рубльдин продукцияны сайгарып, чыл планын коллектив дыка ажык күүсеткен. Дээрликтең болгаш Бонко суугуларын туулубу ортосунда ажылдап, технологияны сайыраңгай-жытканмадан күш-ажылдың бүдүрүлгүлүү 1972 чылда планнамында 21 хуу өскөн, туулубунуң шымары элээ өскөн.

Юбилейлиг чылдың бедик темпалери, бүдүрүлгө базым аңдаа уламчылашаан. Тус-тус бригадалар, амылчынар аразында социалисттик чарыш калбарган. А. Макшановтуң удуртканы хептектилер, А. Важенниң удуртканы туулубу салыкчыларын бригадалары микши, күш-ажылды коммунисттик өзү-биле көрүп, бедик көргүзүлгелерин чедип ап турар мурнакчылар бо коллективте хей. Мурнакчыларын дүрүжүлгө, үлөөри бүгү амылчынарга четкен тургузуп дээш организацилалыг улуз ажылды заводта хей-ишти организацилалар чорудуп турар. Хептектилер бригадаларын хүн бүрүдө кылган ажылын түнүш, оңу калбаа-биле сайгарып, чугаалажып турар. Туулубу салыкчыларын ажылды база-ла оң амыл-биле беш холушкан түндүрү чаа-чылчаан. Ол чорук чарышты көскү, дөңшөтүг, тодаргай болдуруп турар.

Коллективтин иштин хуралында эрткен амыл-агый чылынын түнүшүн үндүрүп, тоску беш чылдың шийтирлиг чылында сорулгаларын чугаалажырыңа амылчынар ийе-көйлөп киришкен. А бо чылды сорулгалар дик эвес, 18 млн. 800 муң туулубу бүдүрүп планын туулубу заводу декабрь 20-де күүседип хүлээген. 1 млн. 130 муң рубльдин

лары биле демир-орукчулар, машина түдүгжулары биле химиктер доктаалды чугаалажып, беш чылдың үшкү, шийтирлиг чылында күүседип чаа-чаа сорулгаларын төлөвилеп турар. Бедиткен социалисттик хүлээлгелерин чер болганда ажылчы чон ап турар. Чаржып турарлар эң эвээш чарыгдал үндүрүп тургаш, Төрөн чуртка дээди шынарлыг, эң хей продукцияны бээр дээш ажылдап турар.

продукцияны сайгарып база хүлээлгедө айттыгын. Бүдүрүлгениң хемчээлин өстүрүшпөө, оң ажылкыны бедилериниң улуз сорулгаларын завод коллективин боттуну мурнунга салгай. Күш-ажылдың бүдүрүлгүлүү 1972 чылда чедишкенин дөңшөтүп 4,8 хуу бедилерин, бүдүрүлгө туулубунуң 10 хуузу 125 марка-биле, артыккан 100 марка-биле үндүрер социалисттик хүлээлгелерде көрдүгүн.

Эрткен чылын завод бүгү тала-биле бедик көргүзүлгелер амылдап. Бо чылды хүлээлгелер оң-дөңшөтүп бедик болуп турар. Ол бедилер, Бистиң үнениң, хөдүмдөшкөн төлөлдө-дөңшөтүп, бедик хүлээлгелерин коллектив бижык бүдүрүлгө, боттуну аргаларында даанып алган.

Бедик сорулгаларын заводтун коллективин бүдүрүлгө күүседип дээрин хуралга саал берген эштер чугаалап турган. Чижээ, хептектилер бригадир А. Макшанов мында дээш:

— Беш чылдың салым-хуузу бистериң, амылчынарның холуңда. Ынчангаш бо чылын калбарымында-даа шудургу ажылдаары чугула дээрин партия болгаш чааа бистеге тайылырлар турар. Бүгү-эвилел чарыкчыга киришкенин, беш чылдың эгесинде алган хүлээлгелерин өдө көрүп, бригада кижилерин беш чылды дөңшөтүп чыл беш ай дүргүзүндө күүседип хүлээлгелерин, бо чылдың даалганын хуусаа бетинде күүседип бис.

Хептектилер, туулубу салыкчылар, бригадаларын дүрүжүлгө шудуруп чыл планын чедишкенин күүседип өөрүнүң мурнуңа чугаалап турган. Бригадалар аразында чарыш-биле дөңшөтүп, тус-тус кижилер аразында чарышты организастаарын чугаалажып хуралдың киржикчилерин илереп турганар. Чижээ, суугулар туулубу уш-турун мастери Н. Оленни бо чылын бүдүрүлгө планын 112 хуу күүседип хүлээлгелерин, чарышче кады ажылдап турары П. Шайбинни кийтирген. Шайбин оңу дөңшөтүп хуула алган, планын 113 хуу күүседип асаал. Хуралдың киржикчилери мындг сазалдарын изиг чүдүлгө-үндүрүшкү-биле уткан.

Бүдүрүлгөде амылдаткылап курлавырларын ажылдаарыңче, күш-ажыл, технология чорудуп бижыгаарыңче, шийтирлигтен амылгыларга кичээлгөй улуз болганын биле коллективтин хуралы, амыл-иштин байдалга эрткен.

М. ДУЛУШ.

ЧАА СОРУЛГАЛАР

ВЛАДИВОСТОК. (СЭТА-ның көрү). Приморьениң бүдүрүлгө черлеринде, совхозтар-ында болгаш судноларда порт амылчыларын бригадаларында 1973 чылдың улус ажыл-агый планын хуусаа-даа, Бүгү-эвилел социалисттик чарышты калбартып дугайында СЭКП ТН-ның, ССРЗ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң, ВЦСПС-тиң болгаш ВЛКСМ ТН-ның доктаалы дугайында боттандырып калбаа-биле болуп эршип турар.

Иман мыш үлөтүр ажыл-агый чериниң иш боттөдээр

«Покажи» деп пунктузда В. Анисимовтун каттышкан бригаданы эрткен чылды эрширген. Иман дымка хей — 35 муң кубометр мышты белеккен. Ам ол бригада чаа хүлээлгелерин боттандырган. 1973 чылдың даалганын ноябрь 7-ге чедир күүседип, планда ажыл 15 муң кубометр мышты бээр, мыш сорутрактора элээр нормалы 100 кубометр чедир, артык кесектерин, кыаар-таар материалдарын камныг чарыгдалар, машиналарын ажылгалымын септелге аразында хуусааын улаттырар

деп шийтирлээш. Уссурий тайгалының мыш кезикчилери чүгү-буру каттышкан профессионалы өөрүнү амыр деп хүлээген.

Владивостоктун порт амылчыларын В. Камешевтиң бригаданы база бедик хүлээлгө ап турар. Олар беш чылдың үшкү чылынын бүдүрүлгө планын хуусааында эрте күүседип, дөңшөтүлгө аргаларын ажылгаар, тус-тус кижилер боттарынын нормаларын 115 хуула эвээш эвес кылдыр амыр күүседип деп хүлээген.

ДАГЖЫЛАР СӨЗҮ

Соколов-Сарбайның чер байлаа аргалар комбинатының дагыжылар болгаш аргалары 1973 чылдың планын хуусаа бетинде күүседип дээш улуз сорук киришкенин чаржып аргалар.

Беш чылдың амыл шийтирлиг чылында чарыш эң эвээш чарыгдалар үндүрүп турган, эки шынарлыг, хей продукция бүдүрүлгө дөңшөтүп эртер. Бүгү-эвилел чарыкчы бистиң коллектив база кирипти. Каамада черинде чер байлаан сорутрак үндүрүлгө дүргөдөй дээш П. В. Камешевтиң экскаватор экипалы-биле кады бистиң бригаданыс дымкаларга руда бүдүмелни дөңшөтүп чүдүрүп тур. Моон мурнунда экскаватор-биле состав чүдүрүлгө 35—40 минута эртирп турган бис. Ам аңда чарыгдалар үс-палымы ийи каттап эвээжээ.

Бригадаларымыс чыл оонадазын хуусааында он беш хүн мурнады бүрүп күүседип, чыл дүргүзүндө бир экскаваторга оонаштыр алды миллион тоннадан эвээш эвес каамаал бүдүмелди чүдүрүп чорудар хүлээлгелер алды-деп, Соколовтун руда эргелелин экскаваторчулар бригаданың бригадир, Социалисттик күш-ажылдың Маалыры Е. П. Антошин дымтаган.

РУДНЫЙ, Кусталай область.

(СЭТА-ның көрү).

ТАНЫЖЫП, ДЕТКИП ТУРАР

СЭКП Топ Комитетинин Чингине секретары эш И. И. Брежневтиң эрткен алдарыг ийе-көйлөп тураскалган каттышкан байырагы хуралга ийе-көйлөп, СЭКП Топ Комитетинин, ССРЗ-ниң Дээди Совединин Президиумунун, ССРЗ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң «Совет улуска, Совет Социалисттик Республикалар Эвилелин бүгү националдарын амылчы чоннарынга» Кийтир-риниң база ССРЗ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы эш А. Н. Косыгинин Чаа чыл таарыштыр топ телевидение болгаш радио дөңшөтүп чугаалап Улуг-Хем районун амылчы чоннары, калбаа-биле

таныжып турар. Районга ийи-үш 35 кезек черге 3529 киж партиянык болгаш чазактың бо чугула документтерин бедик көдүрүшкүлүг таныжып, 68 киж санал берип, Чаа чылда бедиткен хүлээлгелерин алганар.

Ийи-үш совхозтун Хараган сүт-бараан ферманын мурнакчы саанчымы Артына Уйуктун чугаалааны болза:

— Тоску беш чылдың шийтирлиг үшкү чылында улам-ла күженишкенин ажылдаарыңче бо чугула документтер бисти кийтирп турар-дыр. Ынчангаш инек бү-

рүзүндө 1600 литр сүт саап алдыр дээш хүлээлгени эде көрүп, 1800 литр чедир мен.

Танды районун «Тиндел-ге» совхозунун амыл-ишчелери бүгү совет кижилерин күш-ажылда улам сорук кирипкен бо документтерин 6 кезек черге танышкан, аңаа 667 киж оодурушкан.

Трактор-хону бригаданын бригадир, Социалисттик күш-ажылдың Маалыры Василий Ичач, комбайнер Карасал Кызыл-өз болгаш өскөлдө-дө чүве чугаалаан, бо чылын эркен чылдында-даа бедик көргүзүлгелерин ажылдаарын хүлээлгелерин. А. КУМАЙ.

ТАЙГА-СЫН ИШЧИЛЕРИНИН ХҮЛЭЭЛГЕЗИ

Ортаа-Амгунуң мыш үлөтүр ажыл-агыйыңа А. Афониниң удуртканы микши калбарган. Иман дымка хей — 35 муң кубометр мышты белеккен. Ам ол бригада чаа хүлээлгелерин боттандырган. 1973 чылдың даалганын ноябрь 7-ге чедир күүседип, планда ажыл 15 муң кубометр мышты бээр, мыш сорутрактора элээр нормалы 100 кубометр чедир, артык кесектерин, кыаар-таар материалдарын камныг чарыгдалар, машиналарын ажылгалымын септелге аразында хуусааын улаттырар

деп шийтирлээш. Уссурий тайгалының мыш кезикчилери чүгү-буру каттышкан профессионалы өөрүнү амыр деп хүлээген.

Владивостоктун порт амылчыларын В. Камешевтиң бригаданы база бедик хүлээлгө ап турар. Олар беш чылдың үшкү чылынын бүдүрүлгө планын хуусааында эрте күүседип, дөңшөтүлгө аргаларын ажылгаар, тус-тус кижилер боттарынын нормаларын 115 хуула эвээш эвес кылдыр амыр күүседип деп хүлээген.

ХҮН БҮРҮЗҮ—ШАЛЫПЧЫ

«Туркменбабел» завод продукцияны хуртун хей-хей хуралдарына чорудуп берип турар. Заводтун коллектив беш чылдың шийтирлиг, үшкү чылынын хүн бүрүдө дөңшөтүп хуула алган, планын 113 хуу күүседип асаал. Хуралдың киржикчилери мындг сазалдарын изиг чүдүлгө-үндүрүшкү-биле уткан.

ХАБАРОВСК, (СЭТА-ның көрү).

залаар ажылдар цехтериниң коллективтерин дөңшөтүп. Ам заводта эртер болгаш шийте-кылар мышпалар-биле каттышкан амыл-агыйлар дөңшөтүп эртер. Бүгү-эвилел чарыкчы бистиң коллектив база кирипти. Каамада черинде чер байлаан сорутрак үндүрүлгө дүргөдөй дээш П. В. Камешевтиң экскаватор экипалы-биле кады бистиң бригаданыс дымкаларга руда бүдүмелни дөңшөтүп чүдүрүп тур. Моон мурнунда экскаватор-биле состав чүдүрүлгө 35—40 минута эртирп турган бис. Ам аңда чарыгдалар үс-палымы ийи каттап эвээжээ.

РУДНЫЙ, Кусталай область.

(СЭТА-ның көрү).

Немей ийи муң тоннаны

Москва чогулгун «Смирновская» шахтанын хөмүр-дөңшөтүп, амылчыларын ийи-үш 35 кезек черге 3529 киж партиянык болгаш чазактың бо чугула документтерин бедик көдүрүшкүлүг таныжып, 68 киж санал берип, Чаа чылда бедиткен хүлээлгелерин алганар.

Ийи-үш совхозтун Хараган сүт-бараан ферманын мурнакчы саанчымы Артына Уйуктун чугаалааны болза:

— Тоску беш чылдың шийтирлиг үшкү чылында улам-ла күженишкенин ажылдаарыңче бо чугула документтер бисти кийтирп турар-дыр. Ынчангаш инек бү-

рүзүндө 1600 литр сүт саап алдыр дээш хүлээлгени эде көрүп, 1800 литр чедир мен.

Танды районун «Тиндел-ге» совхозунун амыл-ишчелери бүгү совет кижилерин күш-ажылда улам сорук кирипкен бо документтерин 6 кезек черге танышкан, аңаа 667 киж оодурушкан.

Трактор-хону бригаданын бригадир, Социалисттик күш-ажылдың Маалыры Василий Ичач, комбайнер Карасал Кызыл-өз болгаш өскөлдө-дө чүве чугаалаан, бо чылын эркен чылдында-даа бедик көргүзүлгелерин ажылдаарын хүлээлгелерин. А. КУМАЙ.

Танды районун «Тиндел-ге» совхозунун амыл-ишчелери бүгү совет кижилерин күш-ажылда улам сорук кирипкен бо документтерин 6 кезек черге танышкан, аңаа 667 киж оодурушкан.

Трактор-хону бригаданын бригадир, Социалисттик күш-ажылдың Маалыры Василий Ичач, комбайнер Карасал Кызыл-өз болгаш өскөлдө-дө чүве чугаалаан, бо чылын эркен чылдында-даа бедик көргүзүлгелерин ажылдаарын хүлээлгелерин. А. КУМАЙ.

ХАБАРОВСК, (СЭТА-ның көрү).

ТУЛА.

(СЭТА).

СӨЗҮН ЭЭЛЭЭР

нарлыг өөрдөлгөзүн ай санында чорудуп, билим бедилер. Күш-ажылдың салыг-чорудуп бижыгаар, аргалап чурум үрээр чоруктарга уду демиселди күштелдирер. Коллективтин иштин хуралында хүлээлгелер чарыштың негелдерин боттандырып тургаш, коммунисттик күш-ажылдың бригаданыс бейик атты чедип алыр.

«Ак-Туруг» совхозтун Кызыл-Дат салырының хойжуу, Улуг-Хем район Совединиң депутайы Александр Сүүр-оол-дун чугаалааны.

— Чарыш дугайында партиянык болгаш чазактың доктаалы бисти улам сорук кири-

ген. Эрткен юбилейлиг чылда алган хүлээлгелесте чедишкенин күүсеткен бис. Бо чылын төрүүр чус хойга онза-штык чус хураганы менди дөңшөтүп, хойдан-на 2,5 кг дүктү кыргып амыр хүлээлгелер бис. Оң-биле кады он беш тонна сизенин, сес тонна бедиткен болуп амыр бис. Социалисттик чарышка чакчыс бригаданыс хойжу Сандуунуң кийтирген бис.

Мындагы өөрүнчүг медаллар районун чор болганында хун бүрү элээр турар. Мыш-тагалашкыны организастыг чорудуп тургаш, иштиникти малын менди, тодуг чыл ажы-

рамы — амыг кол сорулга мындагы. Оолдашкыны массалыг эгелөөзүн болза-даа, чаш малды чидиргич чакча хүлээл амыр, оң калбаа-турлаан таарымчалыг болдураары дээш кичээлгөй улаткан.

«Найрал» совхозтун Дам-дың Маинай 200, Жданов атты совхозтун Сат Хөм-оол 160, «Ак-Туруг» совхозтун Монгуш Данзырын 200 баш хураганы тус буру камгалап алганар. «Улуг-Хая» совхоз-тун Экинж, Демир-Суг болгаш өскө-дө черлерде коданнарында чаш хураган база менди алдыны турар.

Д. АРАКЧАА.

МАЛ АЖЫЛЫ—ШАЛЫПЧЫ ФРОНТ

Дүүнүгүндө бөгүн, а дээр-та оон-даа бедик көргүзүлгө болурунга социалисттик чарыш бригадаларын, фермаларын, киж бурзун улам сорук кийирер. Мал ажылынын талазы-биле Бүгү-эвилелдин социалисттик чарыкчының элчээлгө киргеш, «УТКА 25 чылы» совхозтун Иштин-Хемде хойжу бригада бедик көдүрүлгүлүү-биле ажылдавышаан, совхозтун бүгү хойжуларын чарыш-

на кийтирген. Бригада малын хүр кыштагалдыр, оң баш санын өстүрер, хормачаны болдурубас, про-дуктулуун бедилер сорулганы салган. Бо чылын төрүүр чус хойга онза-штык чус хураганы менди дөңшөтүп, хойдан-на 2,5 кг дүктү кыргып амыр хүлээлгелер бис. Оң-биле кады он беш тонна сизенин, сес тонна бедиткен болуп амыр бис. Социалисттик чарышка чакчыс бригаданыс хойжу Сандуунуң кийтирген бис.

«Ак-Туруг» совхозтун Кызыл-Дат салырының хойжуу, Улуг-Хем район Совединиң депутайы Александр Сүүр-оол-дун чугаалааны.

— Чарыш дугайында партиянык болгаш чазактың доктаалы бисти улам сорук кири-

ген. Эрткен юбилейлиг чылда алган хүлээлгелесте чедишкенин күүсеткен бис. Бо чылын төрүүр чус хойга онза-штык чус хураганы менди дөңшөтүп, хойдан-на 2,5 кг дүктү кыргып амыр хүлээлгелер бис. Оң-биле кады он беш тонна сизенин, сес тонна бедиткен болуп амыр бис. Социалисттик чарышка чакчыс бригаданыс хойжу Сандуунуң кийтирген бис.

Мындагы өөрүнчүг медаллар районун чор болганында хун бүрү элээр турар. Мыш-тагалашкыны организастыг чорудуп тургаш, иштиникти малын менди, тодуг чыл ажы-

Бедиткен хүлээлге

ТООРА-ХЕМ. (Радио-биле). Күрүениң Сымтыг-Хемде мыш үлөтүр ажыл-агый чериниң коллективин СЭКП ТН-ның, ССРЗ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң, ВЦСПС-тиң болгаш ВЛКСМ ТН-ның доктаалы дугайында боттандырып калбаа-биле болуп эршип турар. Иман дымка хей — 35 муң кубометр мышты белеккен. Ам ол бригада чаа хүлээлгелерин боттандырган. 1973 чылдың даалганын ноябрь 7-ге чедир күүседип, планда ажыл 15 муң кубометр мышты бээр, мыш сорутрактора элээр нормалы 100 кубометр чедир, артык кесектерин, кыаар-таар материалдарын камныг чарыгдалар, машиналарын ажылгалымын септелге аразында хуусааын улаттырар

деп шийтирлээш. Уссурий тайгалының мыш кезикчилери чүгү-буру каттышкан профессионалы өөрүнү амыр деп хүлээген.

Владивостоктун порт амылчыларын В. Камешевтиң бригаданы база бедик хүлээлгө ап турар. Олар беш чылдың үшкү чылынын бүдүрүлгө планын хуусааында эрте күүседип, дөңшөтүлгө аргаларын ажылгаар, тус-тус кижилер боттарынын нормаларын 115 хуула эвээш эвес кылдыр амыр күүседип деп хүлээген.

Сымтыг-Хемде мыш үлөтүр ажыл-агый чериниң коллективин СЭКП ТН-ның, ССРЗ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң, ВЦСПС-тиң болгаш ВЛКСМ ТН-ның доктаалы дугайында боттандырып калбаа-биле болуп эршип турар. Иман дымка хей — 35 муң кубометр мышты белеккен. Ам ол бригада чаа хүлээлгелерин боттандырган. 1973 чылдың даалганын ноябрь 7-ге чедир күүседип, планда ажыл 15 муң кубометр мышты бээр, мыш сорутрактора элээр нормалы 100 кубометр чедир, артык кесектерин, кыаар-таар материалдарын камныг чарыгдалар, машиналарын ажылгалымын септелге аразында хуусааын улаттырар

БҮГҮ ТАЛАЛЫГ САЙГАРАР

Партийжи
амыдырал

Социалист Күш-ажалын Маалыры Амангелей Муханов — Оренбург областын «Октябрьский» уксаяжыдыла заводунун улут хойжуу, Иччалар Бахит Симанов — Кожалыда Башкыр АССР-ин Киров атыг колхозунун хойларын кадары турар. Хойжулар шаг-шапалын тура-ла эл-пайырадыг суу-биле кожа-хелбэ чурттай келем. Олар боттарынын дуржулагын солтун, аалдарына чо-ла челе берген турар.

Эрткен кандашкынын чылын А. Муханов төрүүр чус хойдан-на 117 хураганы алган, бир хойдан — 5,2 килограмм дүктү, иччаларга Б. Симанов — 116 хураганы болган 4,2 килограмм дүктү кыргып алтылаан.

Чоокта чаа А. Муханов боудуну өнүгүүнү фермазына чоран. Муракчы хойжулар 1973 чылдын социалист чарыкын база катан уламчылаарын дугурушкан.

ЧУРУКТА: өнүктүрүн ишляан олуары.

Г. БЫКОВТУН
фотозу.
(СЭТА-нын фотохроникасы).

Күш-ажалчы ээлчегде

Тоора-Хемин коммунал ажил-агый комбинатынын коллективин үдөп эрттиргенине жыйырма чылда планын оонааларын ашкы күтүскөн, ам чаа 1973 чылдын шалкыч ээлчегин калбарып турар. Чунар-бажын талазы-биле 2733 рубльдин, хеп чур чер 4015 рубльдин, Тоора-Хемде гостиница 1789 рубльдин орулгазын кирип алган. Комбинат чурттага бажынарынын кол септегизинин планын, бажын хелсизин чыгырынын планын база ашкы күтүскөн. Коллектив кышкы үдө одаар мый-биле бүрүн хандыргыган.

Беш чылдын шалкыч ээлчегинде бердинген оонаалдарын хуусаа бетинде кууседир дээр социалист чарыкка коллективтин кезигүүнөри бейтен хулаагелерин ап турар. Мурначалардан чунар-бажын ажил-агыйчы Т. Шырова, хеп чур чер ажил-агыйчы Г. Кол, илаа оалга черинин олакчыны В. Шабалина, гостиница ажилчыны А. Тартабеева олар болган өске-даа эштер чарыктын мурнуку олурунда киргенер.

Ш. ДОНГАН,
комбинаттын бухгалтер.

УЛУГ-ХЕМДЕН МЕДЭЭЛЕР

«Ак-Туруг» болган Жаанов атыг совхоздарын мастеркадарында ажилда турар механизаторлар эрткен чылдын дөртүл кварталында көрдүгөн тракторлар болган келде ажил-агый машиналарын септээр аламын чедикшигенин доскасы.

Ак-туругулар, сеп аламыннын орунуга он дөртүл кылган. Септегеге эки кыркын механизаторлар Кызыл-оол Шооп, Игорь Дюкер-оол, Ондар Мадыр-оол каттактанар. Жаановчулар келде ажил-агыйчы машиналарын аныкта алды ДТ-75, МТЗ-50 тракторларын септөө үчүдүргөн. Келде ажил-агый машиналарын Сандан Сүмбүр-оол, Сат Кажык-оол олар эки ажилдаан.

Жаанов атыг совхозтун дирекциясы эрткен чылдын декабрында эгелзөө, үлөк ашкы кижилер чолаачылар куруууну өредилегин чоруулу турар.

Курстун өредилегин Сергей Сымахан эки уадурун, чолаачыларга негелдегил бо-луп турар. Чоокчу үдө совхоз тывнеги трактористтерин 280 шак өредилеге программалыг куруу база эгелзөө.

Район Советинин күүсөкчи комитети келде Советтерин аразында социалист чарыктын түнелсизин үндүргөн. Чарыктын түнелсизин кылдыр Хемдеге келде Совет (даргазы эл Б. Оюн) сапатынган. Оон ор-ганизме мисалыг ажилы экижээ. Школа-лар, келде болган култура албан чер-лери кышкы белектерди эки чурткан.

Район Советинин күүсөкчунун даргазы К. А. Масык-оол партия райкомунун болган райкуускомунун шилчир улуттун ол келде Советке байырыг байдалга ты-выскан.

«Найрал» совхозтун Шалкы салбыры-нын төп шалкында ажил хайымшыкынган. Олар кызыл-тастын ийги аргалаачынын чуртканын түнелсизинде 270 тонна үр-зени чажырыга белем болган. Ам 330 тон-на арбаймын аргалаачынын чоруулу тур-ар.

Шалкынын төп шалкыга автомашиналар үзүк-соксаа чок кээп турар, шалда мал-чын сууаны, арбаймын кыштага малчы-нарга чедир, чамдык машиналар прес-сез тарза саванын сөөртүп турар.

ТЫВАНЫН ҮНҮШ БАЙЛАНЫН ШИНЧИЛЕКЧИЗИ

Тыванын ажил-агыйында кол черин чедикшигенин хөж-жүп турар мал ажилы эжелеп турар. Республиканын ажил-агый чонунун мурнулаа ону улам мый сайырадырынын айтырым мурнукузулан ар-тык кичээгелде турары бил-дингилер. Ол сорулганы үр-түнелдиг ботандыры — төрөз черинин өске бир бай-лаан — үнүш айман кайы кир-етте ажиллаан турарын-дан улут хандыргыган.

Бойдустун үнүш байлаан долу ажилдаар төлөдө, кайда кандыг, чеже үнүштер санат-тынын, олар үк дөйөскөрдө канчаар тарап пептерезин, ажил-агыйга ажилгаагыл дег кандыг үнүштер барыл дээр-зин тодоргайлап билип алыры эржекч чутула. Тывага ха-марыштыр бо айтыргыларын шилчирлээрине орус болган совет эртемденер улут са-лымшыкын кириген. Оларын сангына П. Н. Крылов, В. В. Сапожников, Б. К. Шин-кин дээр, өске-даа сурагым

шинчилекчилер кирер. Ону Тыванын хөгжүдөөгө улут орус чонун көсүк дуулаачы-нын бир тодоргай эржекчи кылдыр көрүп болур.

Тыванын үнүш байлаан өр-түнелдиг ботандырыгга үр-түнел-диг болган үр-түнелдиг ажилды Кира Аркадьевна

перилелери-биле холбаштыр канчаар өскөрдүг, хөгжүп кел-генни ол өрөрини көргөн. Эр-темденин көргүсү-биле алырга, Тыванын үнүш хей-ри элбек, бай: кожалык Моол-дун хелсизинде үнүштүн 1800 кире жыны-бүрү хейри бар болза, дөйөскөрдө талазы-

рексел материалдары, меди-цинада ажилдагынын түрүр кел-генни ашкы, ашкы-чеге улут киржилегил кат, моогу, тоор-ук дээр, өске-даа байлак болуп, биске ажилдагынын турар.

К. А. Соболевскийн 1950, 1953 чылдарда үндүргүлзөн

Сураглыг кижилер дугайында

Соболевская кылдып чурт-кан. Ол Тывага хей чылдар иштинде чуртуп келген эк-спедицияларын түнелсизинде, бистин республиканын үнүш-булауун кандыг зоналарга ча-рарыл база ону түрүзүнде кандыг, чеже үнүштер үнүш турарыл деп айтыргыларга бир дугаар болган өске долу ха-рымын берип шыдаан. Оон-биле чергелештир, Тыванын үнүш байлаанын сөөгү мил-лион чылдар иштинде чер ха-рынын болган климаттыг өс-

биле оон барык-ла он катан хире бичиг Тывада 1500 хире үнүштер үнүп турар деп чу-гааларга-ла четир. Тывадан өске кайда-да үнүш турар 15 хире үнүштерин бисте тывылганын көчүтүп солун. Айтыгынгайлак үнүш ай-маа бистин республиканын шөлүгүн барык бежен хуузу-н лыпкан арга-арыгларда, мал олар-белчирин болуп хоу-шолерде үнүп турар. Олар чүлө мал ажилында ажилыг а-вес — үнелит туулу, эр-те-

«Тыванын үнүш байлаа» бол-ган «Тыванын флоразынын конспектин» деп номнары эр-тем ажилдаачыларына бол-ган республиканын специа-листтерине үнелит удурулга болуп артышыаан. Олар тывз аныктарын төрөз черин өрөринде, оон үнүш байла-ан болбаагыралыг ажилла-арын керээге үнелзин болуп турар.

Эрткен жыйында чылдын сөөгү хушпернеде совет, ылагына сибир, эртемденер

СРЭ-нин Эртемдер Академия-зын Сибирь салбырын ажилдаачыны, биология эр-темдеринин доктору профессор Кира Аркадьевна Соболевская-нын 60 хар харадаанын дем-легеп эртерген.

130 хире эртем ажилдарын бижээр, 6 монографиянын ав-тору К. А. Соболевская бо-луп үр-түнелдиг эртем ажил-дын уламчылашыаан. Ол бо-луп дуржулаачы, эртем-би-лини хой салып анык өс-көнөргө дамчылып, эржекч чутула специалисттерин беле-ткээрине дуулаашыаан. хей-нинин ажилында илсек-ий-лг кирип турар. Тывада чурттавай-лаа турар болза, республиканын ажил-агыйы-нга, оон үнүш байлаан өрөрин шилчирлээрине кириштирген үлү-биле алырга, Кира Ар-кадьевна Соболевская бистин республиканын ол көсүк дээр эртем ажилдаачыларын са-нына киржири маргыш чок.

З. НОНГАР,
педиституттун башкысы.

ОЛАР — КОМСОМОЛЧУЛАР

Улут-Хем районун Ак-Туругда улутпур болган аш-чөм бараанна-рын холушкы магазинин ишти үргүзүл ары-силит турар. Бараанна-рын өртөөн көсүк кылдыр бижээр, оларын дегилерде шевергин кыл-дыр салып кааны көрүштүт.

Магазини чогуур шактарында ашкып турар. Салыгчылар Маа-дыр-оол Артаа, Болима Артаа, Сендемаа Артаа олар 1972 чылда 281 муң рубльдин бараанын саарар турган. 297 муң 640 рубльдин саарып,

планын 105 хуу күтүскөн. Оон иштинде дөртүк кварталда 74 муң ру-блягын бараанын саарар сорулазын 80 муң 140 рубльге боттандырган. Салып-алкычларынын негелде-херелелеге салгыш чоңагыр бо са-дыгжылар чоңуу чагыларын суугаар изы-бүрү барааннарын Арыг-Утуунун ажилчы кооперациязында шилип ап турар. Иччалар мага-зинде барааннарын ассортментин үргүзүл алек болуп турар.

Комсомолчу салдыгжылар ырач-узактан келген малчыларга, чурттак-чы чоңаг ак сеткилдег бараан болуп, бо чылдын планын ай, квартал айым-биле ашкы күүсөдир дээр иянынын баштайгы хушперинде-и ажилдын темпизин куудалтайп турар.

М. ЛАМА.

РЕВОЛЮСЧУ, ДАЙЫНЧЫ, КҮШ-АЖЫЛЧЫ АЛДАР

Шериг баарынын мурнука ажилда, чурттай турган че-ри — «Тыва даг-дугу» комби-наттыга эфрейтор Владимир Сандан кыска хуусаалыг шериг шөлөзгөн эрттирген. Адаа ол боудун эш-өөрү-биле база катан ужурашкан. Оларнын аразында болган чутула хой-де болган. Кайкан оон эш-өөрү Санданын дайынчы чедикши-геринин дугайында со-нуургай бээр, мынчаар ха-рылаан.

Албак-хүлээлгени эки эрттири турар, мен Шериг берган, ам ийи чиз бол-дун. Бо-дур, төрөз керемге шөлөзгөн келгеним — менде но-мадылал черинин көргүскөн белик шалкыма-дыр.

Владимир Сандан ол ашкы шапчал-маткады алган. Өр-едилегин ашкы-бүрү хейар-лери илсек-ийлг чоруу көртүзүп турар. Илашкы бо-лаага ол улут чедикши-кенин. Дайынчы чепсе-к-теп ол чазыг чок бо-лаар. Ол илашкы спортка улут хандыкшылааг. Влади-мир чикн атлетикага болган лыжика развуды чедип алган. Чедикшигн бурзуу алаа улут бергелерин таварыштын турган болбайт аш.

Халдыг черге боолаш-кынар дайынчынык дег чачтылаан-ла үнгөн. Оон

ХҮЛЭЭЛГЕ КҮШТҮГ

соода дораан-на шип ишмезон чок ыркын аларган. Адаа дайынчы Сандан боолаш доос-канын командирине илсек-к-теп. Оон түнелсиз кандыг болган билг алыр дээр Сандан хелзеп турган.

Демдек чүлө ортумай болган-дыр — деп, командир чуталаан. Сандан бажын доштайтынан, чедикшик чок болганга хомудан турган. Шылап-на моон мурнука ав-томаттан боолаан, ол чутде поичут эки демдикти алыр турган болгай. «Эдепиг-де чүве-дир-аа. Шылап шыга-дым чок, Кайкан ичкыг бол-ган чоор» — деп, аштинде ол бооган.

Анырбас Сандан. Ам даурта көргүзүшпей сен аян-деп, өөрү ону оожуттурган. Ам канчаар, кызыл-ла алаар дийн. Дайынчы бүт-дөз алаада бар чепсек бу-дурдун чазыг чокка боолап өрөрин турар журулу. Бис илалыг хүлээлгени алган бол-гай бис. Мен ону мыйа-ла кү-сөдир алаар мен.

Изаод командир Тывадан келген оолду эки өрөдиге-лгит, чуртунуу солдат кылдыр ижикилер дээр улут кичээ-

тавтыг негелделерин хажык чокка күүсөдир чорук эки өр-едилге, чуртунуу чедип алы-рынны дүгүзүрү ол дээрин Владимир Сандан анык сол-даттарга бо-ла чазыг. Өскө-дөргө үлөгер-чедикшиг чоруу болган шеригин сагыла-чу-румун шыгыгн сагыла-чу-рум дээр ол ортоктай бараан-биле номадылал черинден шы-нактан. Бо чорук Владимирни улам оорук киирген.

Эфрейтор Владимир Сандан дайынчы болган поли-тике өрөдигеге шилчирган-гай чоруу дээр «Совет Ар-миянын тергенин» деп хөск демдөз тымыс тура, коман-дыр мынча дээр:

Дайынчы хүлээлгенин эрестиг күүсөдир турарын дээр Төрөз чурт сибери бо хүлээлгит демек-биле шал-кы турар-дыр. Шериг хү-лээлгени ак сеткилдег ашкы-дир анык кижиг бүтүс-кенин илалыг хүлээлгени. Ил-чанган силерге улут-улут че-дикшигенин күүсөдир.

Тывадан келген оол Вла-димир Сандан Төрөз чурту-нун, чоңуу мурнука илалы-гыг хүлээлгени илчар эрестиг күүсөдир турар.

Ю. САВОСТИН,
офицер.

Томск облазы.

Мергежилдиглерни белегкээр

ныг оолдарын шыг болган билидиг өрөдигинин тала-зы-биле арга-дуржулаанын эки ажилдыг методистер И. А. Грива, Н. И. Антонов, В. С. Кашеев олар чымтыг кир-жикчилерге таныштырган-нар. Моон алгаш көргө, аны-к оолдарын Армияга болган Флотка белегкээр, оларны өр-едир ашкы организастыг чо-руп, кичээлдер белик утка-шымарыг байдалга эртип ту-рар.

Келер үенин дайынчыларын өрөдирде болган кижиздир-де чүүе ко кичээлгеини у-лаандырга эки? Кол-ла чүве болза, аныктарын шериг че-рөөгө белегкчилерин негел-делеринин бөдөөнүн кичээ-лге алаа эки. Чүге дээр, ашкы үенин чепсээ болган те-хника улам-на нарын апар-

ган. Олар чыл келген тудум-на, улам чазыгын бар чы-дар. Иччалар кижиг бүгүл-дөш техниканын түртүзүн сайгарып билер, алаа ажил-дап шыдаар кылдыр өрөдир апар.

Оон-биле кады, келер үе-нин дайынчыларын машина-техниканы билидиг болган авария чок башкарыптар кыл-дыр чачыктырар кол чүлү болуп турар. Чижээ, чолаачы кижиг дүне-даа, оруктуг, орук чок-даа черге чораш, маши-наны элтиг, авангыр башка-рып билер ужурут. Радиоте-леграфист база илалыг. Дал-ганы кандыг-даа үдө дүрген болган чазыг чок күүсөдир сорулазын.

1971—1972 өрөдиге чы-лында курсанттарынын өрө-дигенин «автоматобуларга чаа программа суугаар чорут-

кан. Оон утказы-даа, сорула-зы-даа ашкы үенин негелде-леринге дүгүжү турар. Иччал болук бүрүзүн бир башкыга быжылаан каан турган. Ол чо-рук шериг баар оолдарын те-оретиниг болган практикти-билини бедиип, ылангыла чо-лаачыларын белегкчилерин шилчирин экижиктен. Иччал-гаш бо өрөдиге чылдыга программа база иччалар органи-застаттыган.

Өрөдиге техникаг четпес-терин ажилдагына бистин чамдык клубтарыныс көсүк чедикшигенин чедип алгылаан. Оларын чижээге Кызылды болган Шаган-Армичин авто-мотоклубтарын, Бай-Хаакта, Туранда, Кызылдын автомо-бильнуун салбырларын ки-рип болур. Оларын организастыг, эки ашкы, байлак дур-жулаагы өскөргө үлөгер-чи-

жек болуп турар.

Эте шериг өрөдигезин эр-тип турар анык оолдар кун-дамыр дайынчылыктын база алыр. Оон программанын 80 шакка доктааткан. Спортчу ин-структорлар, бугурулга гим-настиканын болган кун-культура-кадыкшылааг ажил-дын талазы-биле инструктор-методистер, тренер баш-кылар болган спорт чөвүлде-леринин ажилдаачылары ки-чээлдерин эрттиргенине илсек-ийлг кирип турар. ИТО-нун чаа комплекнин нор-маларын бүрүн дугаар.

Шериг назлыг оолдарын хой кезин спортчу разрядтар-ны мыйа-ла алган турарын чедип алыр дээр ам-даа ажил-даар ужурутуг бис.

П. ГРИГОРЕНКО,
Тыва АССР-ин шериг но-миссары.

ЧУРУКТА: Н. кезектиг дайынчылары хайгыла үзүндө.

3-кү арын 1973 ч. январь 10

